

Vyhlásenie účastníkov konferencie
Spájame sa za demokraciu
13. – 14. júna 2023
Nová Cvernovka, Bratislava

Je občianska spoločnosť v ohrození?

Demokracia môže fungovať len vtedy, ak fungujú jej základné inštitúcie, avšak nielen tie formálne ako vláda, parlament, voľby, legislatívny proces, ale aj nezávislé médiá a zdravá občianska spoločnosť. Občianske organizácie čelia mnohým ohrozeniam, či už je to dlhodobý deficit inštitucionálneho financovania, nedostatok kapacít na angažovanosť mimo vlastnej organizácie, verbálne útoky – či už zo strany verejnosti, alebo politikov. Ďalším ohrozením je kvalita informačného priestoru, ktorý je na Slovensku špecificky formovaný dezinformáciami a nedôverou ľudí v demokratické inštitúcie. Situácia vo vzťahu k zmenšujúcemu sa priestoru pre občianske organizácie je vážna nielen na Slovensku, ale aj v európskom kontexte. Účastníci konferencie sa zhodli, že obrana základných princípov občianskej spoločnosti, boj s hybridnými hrozbami a dezinformáciami a posilňovanie odolnosti neziskového sektora sú kľúčovými prioritami na najbližšie obdobie.

Rola občianskeho sektora pri obnove Ukrajiny

Geografická poloha Slovenska ako susednej krajiny ho predurčuje na to, aby prevzalo strategickú úlohu v procese povojnovej obnovy Ukrajiny. Otvára sa pritom priestor aj pre zapojenie slovenského mimovládneho neziskového sektora do týchto procesov, osobitne v súvislosti s integráciou Ukrajiny do EÚ. Východisko pre prevzatie týchto úloh tvoria skúsenosti slovenskej občianskej spoločnosti pri integrácii SR do EÚ.

Obnova Ukrajiny je pre slovenský mimovládny neziskový sektor nielen morálnym záväzkom, ale tiež novou historickou príležitosťou. Štátne orgány SR v tejto chvíli nevnímajú v plnom rozsahu pozitívnu rolu, ktorú môžu v tejto agende zohrať slovenské mimovládne neziskové organizácie (MNO). Je čas prihlásiť sa proaktívne o slovo, definovať vlastnú pozíciu a budovať nové dlhodobé partnerstvá s ukrajinskými organizáciami.

Novými doménami aktivít slovenských MNO sa v najbližších rokoch stanú: prenos know-how v oblasti predvstupových procesov do EÚ a podpora kapacít a schopností ukrajinských MNO v rámci čerpania podpory z fondov EÚ, témy rozvoja demokracie a občianskej spoločnosti, vytváranie efektívnych medzisektorových partnerstiev či podpora reforiem, ale tiež priama materiálna a finančná podpora v rámci rekonštrukcie zničenej infraštruktúry na Ukrajine

Spoločenská zodpovednosť firiem

Súkromný sektor je dôležitou súčasťou občianskej spoločnosti a prirodzeným partnerom pre mimovládne neziskové organizácie. Jednou z najvypuklejších oblastí je vzdelávanie, kde práve neziskové organizácie prichádzajú s inováciami a riešia mimo formálneho systému zručnosti 21. storočia, ktoré sú pre biznis a jeho udržateľnosť kľúčové. V čase pandemickej krízy, na začiatku vojny na Ukrajine či po vražde na Zámockej ulici boli mnohé firmy lídrmi v rýchlych zásahoch, vytváraní riešení či jasných hodnotových postojoch a nadviazali cenné partnerstvá s neziskovým sektorom. Medzisektorová spolupráca je však nutná nielen v krízových časoch, je potrebná aj na to, aby sme mali šancu riešiť komplexné spoločenské výzvy, ktoré aktuálne žijeme alebo ktoré nás v budúcnosti čakajú.

Občianska spoločnosť v regiónoch

Budujúc na existencii aktívnych ostrovov občianskej spoločnosti v krajine musíme dbať na to, aby tieto ostrovy o sebe vedeli, komunikovali, spolupracovali a dokázali sa navzájom podporiť. Krízy, ktorým naša spoločnosť čelila v uplynulých rokoch, ukazujú, že bez aktívnych a angažovaných občanov a občianok z celého Slovenska tieto problémy a výzvy nie je možné zvládnuť. Pomoc utečencom na hraniciach s Ukrajinou v prvých týždňoch vojny či pomoc deťom z marginalizovaných rómskych komunít v období online vyučovania v čase pandémie sú len dva z mnohých príkladov, keď MNO dokázali citlivo a efektívne reagovať na situácie, v ktorých boli potrebné odvaha, solidarita s ľuďmi v núdzi, ale aj odborné znalosti, organizačné zručnosti a zázemie. Preto je dôležité, aby priaznivé prostredie, v ktorom aktívni ľudia a ich organizácie majú dobré podmienky na realizáciu svojich aktivít a na svoj rozvoj, existovali nielen v hlavnom meste Slovenska, ale aj v jeho regionálnych centrách a na vidieku.

Služby vo verejnom záujme

Služby vo verejnom záujme sú v našej spoločnosti realizované neziskovými organizáciami niekoľko desaťročí. Pokladáme za dôležité, aby bol tento inštitút aj legislatívne zadaný a upravený. Víťame preto diskusiu o tomto legislatívnom zámere a podporujeme jeho ďalšiu implementáciu a dopracovanie do konkrétnej podoby zákona, ktorý zadaný presné kategórie týchto služieb.

Princípy a pravidlá zapájania verejnosti do tvorby verejných politík

Diskusia o princípoch a pravidlách zapájania verejnosti do tvorby verejných politík bola realizovaná v širokom a transparentnom participatívnom procese a vytvára pevný základ pre jasné miesto verejnosti v procesoch tvorby verejných politík. Pokladáme participáciu verejnosti pri tvorbe verejných politík za jeden z kľúčových pilierov demokracie a podporujeme šandardizáciu jednotlivých krokov, ktoré budú odrážať úroveň zapájania verejnosti a mimovládnych neziskových organizácií do dialógu s ÚOŠS. Za nevyhnutné považujeme zachovanie existujúcich a vytváranie nových užívateľsky priateľských nástrojov pre účasť verejnosti na rozhodovaní.

Rezortné rady pri Rade vlády MNO

Na strane mimovládnych neziskových organizácií silnie požiadavka, ktorá komunikuje potrebu vytvorenia priestoru pre riadený dialóg medzi ústrednými orgánmi štátnej správy (ÚOŠS) a MNO. Priestor na zintenzívnenie dialógu bol vytvorený v rámci Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie vytvorením nového inštitucionálneho rámca pre riadený dialóg zástupcov MNO s ÚOŠS, ktorý dostal názov Rezortné rady. Vznik a vytvorenie rezortnej rady môžu byť iniciované „zdola“ – priamo z prostredia MNO, ako aj „zhora“, z prostredia ÚOŠS, teda na základe požiadaviek a potrieb na strane ÚOŠS. Účastníci konferencie privítali vytvorenie rezortných rád ako jednu z ďalších možností, ktorá podporí inštitucionálny a expertný dialóg.

Spájame sa za demokraciu

Slovensko čakajú v septembri 2023 parlamentné voľby. Pre kvalitu demokracie je mimoriadne dôležité, aby sa na nich zúčastnilo čo najviac voličiek a voličov, aby legitimita novej vlády bola čo najpevnejšia. Občianska spoločnosť už v minulosti preukázala schopnosť mobilizovať verejnosť, osobitne mladých ľudí k účasti na voľbách. Vyzývame organizácie občianskej spoločnosti, aby sa aj v roku 2023 spojili pre demokraciu, zapojili sa podľa vlastných možností a schopností do mobilizačných aktivít a vysvetľovali vo svojich komunitách dôležitosť účasti vo voľbách. Spojme sa za demokraciu!